

УДК 37.02

Shukurov Tolqin Abdurahimovich
Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan
Ministry teacher Bukhara ademic lyceum

CHARACTERISTICS OF BUILDING A DEMOCRATIC SOCIETY IN NEW UZBEKISTAN

Annotation: The article discusses the specific policy of Uzbekistan from a strong state to a strong civil society.

Keywords: New Uzbekistan, society, democracy, freedom of conscience, constitution, values, sovereignty, democratic state.

Шукуров Тўлқин Абдурахимович
Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар
вазирлиги Бухоро адемик лицейи ўқитувчиси

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА ДЕМОКРАТИК ЖАМИЯТ ҚУРИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

Аннотация: Мақолада Ўзбекистоннинг кучли давлатдан кучли фуқаролик жамияти сари тамойили асосида олиб бораётган ўзига хос сиёсати тўғрисида сўз боради.

Калит сўзлар: Янги Ўзбекистон, жамият, демократия, виждон эркинлиги, конституция, кадрият, суверенитет, демократик давлат.

Сўнгги йилларда мамлакатимизнинг етакчи олимлари томонидан демократиянинг миллий, умумбашарий тамойилларини ҳар бир халқнинг кадриятлари билан уйғунлаштириш ва тўлдириш борасида бирмунча ишлар қилинди. Шунга қарамай, мамлакатимизда демократик жамият барпо этиш жараёнида уларнинг ўзаро боғлиқлиги ва намоён бўлиш хусусиятлари жиддий ўрганишни талаб этади. Ваҳоланки, демократиянинг муҳим умумжаҳон эътироф этилган асосий тамойиллар мавжуд. Улар қуйидагилардан иборатдир:

- эркин ва адолатли сайловлар:
- очик ва ҳисобот берувчи ҳукумат:
- инсон ҳуқуқларининг устиворлиги:
- ҳокимият органларининг сайланиб қўйилиши:
- сўз, матбуот ва виждон эркинлигининг Конституция ва қонунлар билан кафолатланиши:
- қонун устиворлиги:
- фуқароларнинг сиёсий ва иқтисодий ҳуқуқлари мавжудлиги ва тенглиги:
- тайинлаш йўли билан шаклланадиган давлат органларининг сайлаб қўйиладиган органлар олдида ҳисоб бериш бурчлилиги:
- кўппартиявийлик тизимининг мавжудлиги:
- умуммиллий масалаларнинг ҳал этилишида референдумларнинг ўтказилиши:
- мулк шаклларининг хилма-хиллиги ва уларнинг тенглигини кафолатловчи қонунларнинг мавжудлиги:
- сиёсий муҳолифатнинг очик фаолият кўрсатиши:
- жамиятда плюрализм, яъни фикрлар хилма-хиллиги, ранг-баранглигини кафолатловчи қонунларнинг мавжудлиги ҳамда уларни амалий ҳаётга жорий этиш масалалари самарасининг ортиши.

Маълумки, Ўзбекистон халқи ўз мустақиллигига эришгач, Ер шарининг кўпчилиги аҳолиси каби ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиётига асосланган демократик жамиятни барпо этишни ўз олдида мақсад қилиб қўйди. Табиийки, бундай жамиятни шакллантиришда, авваламбор, Ўзбекистон тараққиётининг ўзига хос миллий тамойилларини

жаҳонда кечаётган умуминсоний тамойиллар билан уйғунлашаётганлигини назардан қочирмаслик керак.

Демократик жамият концепциясида миллий, умуминсоний қадриятлар билан бир қаторда, диний қадриятларнинг ўрнига алоҳида эътибор қаратилмоқда. Негаки, улар ўртасида қатъий чегара йўқ. Бундай фикр билдиришимизга муайян тарихий шароитларда объектив заруратлар туфайли жамият ривожланиши учун алоҳида аҳамият касб этувчи миллий қадриятлар диний қарашлар бағрида шаклланганлиги асос бўлади. Шунга кўра, бизнинг миллий қадриятларимиз фақат ислом заминида вужудга келмаган, балки зардўштийлик, буддавийлик каби динлардан ҳам кўп нарсаларни олган. Бинобарин, ҳар қандай қадриятларнинг бош манбаи ижтимоий ҳаётдир. Бунинг исботи сифатида ҳозирги даврда мамлакатимизда кўпгина тарихан дин билан боғлиқ қадриятлар ўзларининг диний мазмунини ўзгартириб, дунёвий, миллий қадриятларга айланганлигини эътироф этиш мумкин. Айни, пайтда, демократик жамиятни барпо этишда дин ҳар доим унинг тарафдори бўлавермайди. Айниқса, ҳозирги мураккаб ўтиш даврида ислом гоёлари ва қарашларидан бир-бирига тубдан қарама-қарши мақсадлар йўлида фойдаланишга уринишлар жонланган бир пайтда, ана шу омилнинг ўрнини алоҳида таҳлил этиш зарур. Мустақиллик йилларида энг кўлга киритган ютуқларимиздан бири тарихий, миллий ва ахлоқий қадрият ҳамда анъаналарнинг, муқаддас динимизнинг жамиятни маънавий юксалишидаги ўрни ва аҳамиятининг қайта тикланганлигидир. Айни замонда, тажовузкор ақидапараст кучлар ислом дини халқимиз учун муқаддас қадрият эканлигидан фойдаланиб, «Ўзбекистонни демократик, маърифий тараққиёт йўлидан огдиришга интилоқдалар». Кейинги йилларда дунё миқёсида исломдан қарама-қарши мақсад йўлидан фойдаланишлар яққол мисоллардан намоён бўлмоқда.

Демократик жамиятни умуминсоний ва миллий қадриятларсиз барпо этиб бўлмайди. Қадриятлар ҳақида фикр юритганда унинг иккита таркибий қисмини назарда тутмоқ керак. Бундан энг аввало инсоннинг объектив оламга нисбатан бўлган актив фаолиятини алоҳида таҳлил қилиш зурур. Умуминсоний қадриятлар тушунчасига моддий ва маънавий муҳит яшаш шарт-шароитларининг ривожланиши ва ворислик содир бўлиб янги-янги қадриятларнинг шаклланишига ўтишдан мерос бўлиб қолганлари эса давр руҳи янги ижтимоий эҳтиёж ва тараққиёт учун асос бўлган қадриятлар киради. Умуминсоний қадриятларнинг асосий вазифаси оламни билиш ва уни амалий ўзгартиришнинг муҳим омилидир.

Марказий Осиё халқларининг миллий қадриятлардаги ўзига хос жиҳатларига қуйидагиларни киритиш мумкин:

- туғилган макон ва она юртга эҳтиром:
- аждодлар хотирасига садоқат:
- катталарга ҳурмат ёшларга иззат:
- инсоний муомалада мулозамат:
- ҳаё андиша вазминлик сабр-тоқат кабиларнинг

устуворлиги.

Маълумки демократик қадриятлар муайян шароитларда шаклланади. Шу сабабли улар маҳаллий миллий минтақавий умуминсоний мазмунда намоён бўлади.

Ҳар бир халқнинг миллий онгида шу халққа хос ва мос бўлган тарихий шаклланган асосий жиҳатлар борки у шу халқнинг руҳиятини менталитетини характерини ифодалайди ва улар мамлакатнинг сиёсий тизимида ўзининг изларини қолдирмаслиги мумкин эмас. Умуминсоний қадриятга айланган демократиянинг ҳамма учун муҳим ва аҳамиятли бўлган жиҳатларини тан олиб унинг ҳар бир халқ миллий-маънавий руҳияти асосида қарор топиши ва умуминсоний ҳодисага айланишини эътироф этмаслик жиҳат ривожига демократик тараққиёт мантигига тўғри

келмайди. Демократия қанчалик умуминсоний маъно ва қадрият касб этмасин унинг негизини унга руҳий куч-қувват берадиган уни бойитиб турадиган ранг-баранглигини таъминлайдиган миллилик миллий руҳият миллий-маънавий қадриятлардир. Демократия миллийликнимиллий руҳиятни ҳисобга олмаса унга таянмаса ўз моҳиятига зид бўлиб қолади.

Бу қадриятлар бутун инсоният томонидан қўлга киритилган фан, техника, маданият, ижтимоий ишлаб чиқариш муносабатларини ривожлантириш борасидаги янги жиҳатлар, демократия қонунчилик, адолатни барқарорлаштириш борасидаги ютуқлардан ҳам иборат бўлиб, улардан оқилона фойдаланиш республикамизни жаҳондаги ривожланган давлатлардан бирига айлантириш ишига хизмат қилади. Бу борада бирор чекинишларга, миллий маҳдудликка ва калондимогликка йўл қўйиш ниҳоятда катта йўқотишларга олиб келиши мумкин.

Хулоса қилиб айтганда, қадриятлар жамият тарихий тараққиёти жараёнида шаклланган ва ривожланган, ўтмишда, ҳозирги кунда ва келажакда ҳам ижтимоий тараққиётга ижобий таъсир этадиган, кишилар онгига сингиб, ижобий аҳамият касб этган моддий, маънавий бойликлардир. Шу нуқтаи назардан, тарихий тажриба, анъаналарнинг мерос бўлиб ўтиши – буларнинг барчаси янгидан-янги, авлодларни тарбиялайдиган қадриятларга айланиб қолиши лозим.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Анхайер Хельмут. Гражданское общество и «третий сектор». “Deutschland” журнали, 2000, №5.
2. Гегель Г. В. Философия права. – Москва: Мусль, 1990.
3. Жалилов Ш. Кучли давлатдан — кучли жамият сари: Тажриба,
4. таҳлил, амалиёт. — Т.: «Ўзбекистон», 2001,
5. Жумаев Р.З. ва бошқ. Сиёсий ислохотлар стратегияси. “Академия”Т. 2009.

6. Жўраев С. Фуқаролик жамияти: назария ва амалиёт (илмий-таҳлилий мақолалар тўплами). — Т.: 2003.